

1	2	3	4
Drogi	Długość zmodernizowanych dróg gminnych	km	b.d.
Gazyfikacja	Długość sieci gazowej na terenie gminy	km	0
	Liczba odbiorców zaopatrywanych z sieci gazowej	szt.	0
Stacje bazowe telefonii komórkowej	Ilość stacji na terenie gminy	szt.	3
Zasoby środowiska przyrodniczego			
Rzeźba terenu i budowa geologiczna	Zasoby geologiczne (kruszywo naturalne) - wydobyte (w roku 2004); - zasoby geologiczne bilansowe	[mln. Mg]	b.d. 1,032
	Powierzchnia terenów zrekultywowanych	ha	b.d.
Wody podziemne ¹⁾	Jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	% udziału w ogólnej ilości punktów monitoringu (na terenie gminy)	100
Wody powierzchniowe ²⁾	Jakość cieków wodnych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	% udziału w ogólnej ilości punktów kontrolnych (na terenie gminy)	100
	Długość cieków wodnych i rowów melioracyjnych otwartych	km	217,4
Gleby	Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych	%	50,0
	Powierzchnia gleb ochronnych	ha	b.d.
Powietrze atmosferyczne	Ilość pozwoleń na emisję	szt.	6
	Wielkość dopuszczalnej rocznej emisji (wg pozwoleń) dla wskaźników - SO ₂ - NO ₂ - CO - pył ogółem	[Mg]	37,4200 Mg 5,1236 Mg 33,3801 Mg 32,7630 Mg
Odnawialne źródła energii	Liczba instalacji działających w oparciu o energię odnawialną	szt.	0
	Powierzchnia upraw roślin energetycznych	ha	b.d.
Środowisko akustyczne	Ilość pozwoleń na emisję hałasu	szt.	0
Przyroda	% powierzchni gminy objętej prawną ochroną przyrody	%	54,0
	Liczba użytków ekologicznych	szt.	0
	Liczba pomników przyrody	szt.	2
	ECONET-PL	symbol obszaru węzłowego	20k
	Użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione	% powierzchni gminy	13,8
	Powierzchnia lasów ochronnych na terenie gminy	ha	b.d.
	Powierzchnia lasów niepaństwowych na terenie gminy	ha	497,0
Zagrożenia środowiska			
Chemikalia, awarie przemysłowe, klęski żywiołowe	Liczba stacji paliw płynnych	szt.	0
	Liczba zdarzeń o znamionach poważnych awarii na terenie gminy	szt.	0
Edukacja ekologiczna			
Edukacja ekologiczna	Ilość przeprowadzonych akcji związanych z ochroną środowiska (w roku)	szt.	b.d.
	Liczba szlaków turystycznych (lokalne)	szt.	2

^{1) 2)} – klasyfikacja jakości wód wg Rozporządzenia nr 503 z dnia 5 listopada 1991 roku, w roku 2004 weszło w życie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód i w latach kolejnych ocena jakości wód podziemnych i powierzchniowych powinna być prowadzona zgodnie z jego postanowieniami.

V. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ EKOLOGICZNYCH

5.1. Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Kozłowo w świetle ochrony środowiska

Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Kozłowo w świetle ochrony środowiska zostały wyznaczone w oparciu o poniższe dokumenty:

- Strategia Rozwoju Gminy Kozłowo;
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kozłowo;
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Nidzickiego.

Są to opracowania programowo-planistyczne wyznaczające kierunki działań inwestycyjnych i społecznych w odniesieniu do regionu i gminy. Zapisy planistyczne wymienionych dokumentów pozwolą w dalszym etapie pracy samorządu gminy dokonywać właściwych decyzji z możliwością analizy perspektywicznych skutków, a także zaplanować ekonomiczne aspekty realizacji zadań w perspektywie kilku lat.

5.1.1. Cele i zadania w zakresie ochrony środowiska określone w Strategii Rozwoju Gminy Kozłowo

Strategia Rozwoju Gminy Kozłowo na podstawie diagnozy czynników społeczno - gospodarczych obszaru gminy (analiza SWOT) określa misję rozwoju gminy oraz cele strategiczne, a w ich ramach cele szczegółowe i zadania, których realizacja pozwoli osiągnąć przyszły stan pożądany.

Osiągnięcie kluczowych wyzwań gminy będzie możliwe za sprawą realizacji wyznaczonych celów strategicznych przedstawionych poniżej:

- I. Budowa oczyszczalni ścieków w Szkotowie wraz ze zlewiskiem ścieków przywożonych z innych miejscowości. Tworzenie warunków do rozwoju rekreacji i wypoczynku. Budowa kolektorów w Kozłowie.**
- II. Podnieść bezpieczeństwo poprzez edukację w szkołach, racjonalne wykorzystanie wolnego czasu.**

- III. Rozwiązać problem bezrobocia – poprzez oferty miejsc inwestowania, stosowanie preferencji podatkowych. Ułatwić dowóz do odległych miejsc pracy.
- IV. Zapewnić nauczycieli do prowadzenia zajęć i języków obcych.
- V. Zapewnić odpowiednią kadrę do prowadzenia zajęć sportowych i kulturalnych.
- VI. Budowa gminnego wysypiska śmieci.
- VII. Wprowadzić do powiatowego planu – remonty powiatowe dróg.
- VIII. Budowa gimnazjum.

W ramach poszczególnych celów strategicznych wyznaczono zadania. Zestawienie aktualnych i najważniejszych z nich dla zrównoważonego ekorozwoju gminy zawiera poniższa tabela.

Zadania wyznaczone w Strategii Rozwoju Gminy Kozłowo

Tabela 55

Nazwa zadania	Termin realizacji	Szacunkowy koszt
1	2	3
Budowa kolektora z nad jeziora Kownatki i Kąty do Januszkowa;	2003 - 2006	750 000,0
Budowa sali gimnastycznej dla SP i Gimnazjum w Rogożu;	2003 - 2006	730 000,0
Budowa sali gimnastycznej dla SP i Gimnazjum w Szkotowie;	2003 - 2006	730 000,0
Wodociąg dla m. Szkudaj i Bartki przeznaczony do zasilania w wodę gospodarstwa rolne;	2004 - 2006	529 800,0
Droga osiedlowa w Kozłowie: osiedla Górka jednojezdniowa, chodnik z polbruku;	2004 - 2006	290 000,0
Oczyszczalnia ścieków w Januszkowie wraz z kolektorem dosyłowym dla mieszkańców;	2004 - 2006	1 200 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Zaborowie;	2005 - 2007	1 600 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 2,0 km z Michałek do Januszkowa;	2005 - 2007	300 000,0
Budowa sieci wodociągowej o dł. 4,0 km z Kamionki do Dziurdziewa;	2005 - 2007	280 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Sarnowie z kolektorem;	2005 - 2008	1 200 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Sławce Wielkiej;	2005 - 2008	1 000 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 3,5 km z Gołębiewa do Sławki Wielkiej;	2005 - 2008	530 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 5,0 km z Niedanowa i Zalesia do oczyszczalni w Zaborowie;	2005 - 2008	750 000,0
Budowa kolektora dosyłowego o dł. 4,0 km z Pielgrzymowa do Zaborowa;	2006 - 2007	600 000,0
Kolektor o dł. 5,0 km z Sątopia i Cebulek;	2006 - 2008	750 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 6,0 km z Ważyn i Szyman do Zaborowa;	2006 - 2008	900 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Bartkach;	2006 - 2009	1 200 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 4,0 km z Krokowa do Bartek;	2006 - 2009	600 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 5,0 km z Górza i Szkudaja do Bartek;	2006 - 2009	750 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 3,0 km z Zakrzewka do Sarnowa;	2006 - 2009	450 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Dziurdziewie;	2006 - 2009	1 200 000,0
Budowa kolektora ściekowego o dł. 4,0 km z Kamionki do Dziurdziewa;	2006 - 2009	600 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 3,0 km z Siemianowa do Kownatek;	2006 - 2009	450 000,0
Budowa oczyszczalni ścieków w Turowie;	2006 - 2009	1 200 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 6,0 km z Turówka i Browiny do Turowa;	2006 - 2009	900 000,0
Budowa nowego Gimnazjum w Szkotowie i Rogożu wraz z salą gimnastyczną;	2006 - 2010	4 500 000,0

1	2	3
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 3,0 km ze Sławki Małej do Sławki Wielkiej;	2006 - 2010	450 000,0
Budowa kolektora sanitarnego o dł. 4,0 km z Rogoża do Sławki Wielkiej;	2006 - 2010	600 000,0
Budowa sieci wodociągowej o dł. 3,0 km ze Sławki Wielkiej do Sławki Małej;	2006 - 2010	200 000,0
Budowa sieci wodociągowej o dł. 4,0 km z Rogoża do Sławki Wielkiej;	2006 - 2010	280 000,0

Zródło: Strategia Rozwoju Gminy Kozłowo.

5.1.2. Cele i zadania wyznaczone w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo

W Planie Rozwoju Lokalnego gminy Kozłowo zostały zidentyfikowane obszary kluczowe dla rozwoju oraz dostrzega potrzebę szeregu inwestycji w danych obszarach. Do najważniejszych z nich należą:

- Poprawa stanu infrastruktury technicznej w gminie;
 - rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji terenu gminy;
 - rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej terenu gminy;
 - uporządkowanie gospodarki wodnej (zbiorniki retencyjne);
- Działania w dziedzinie sfery społecznej;
 - poprawa stanu infrastruktury społecznej.

Realizacja inwestycji powinna doprowadzić do osiągnięcia w okresie najbliższych lat pożądanego stanu rozwoju gminy Kozłowo. Zestawienie najważniejszych dla zrównoważonego rozwoju gminy inwestycji zawiera poniższa tabela 56.

Inwestycje wyznaczone do realizacji w Planie Rozwoju Lokalnego
Gminy Kozłowo na lata 2004 - 2006

Tabela 56

Tytuł projektu (inwestycji)	Całkowity koszt projektu
– Sieć wodociągowa Zakrzewo	138 000,00
– Sieć wodociągowa we wsi Zaborowo	134 000,00
– Sieć wodociągowa we wsi Bartki	58 000,00
– Sieć wodociągowa Bartki-PGR, dł. 1450 mb	87 000,00
– Sieć wodociągowa i kanalizacyjna Gołębiewo – Sławka Wielka	480 000,00
– Sieć wodociągowa we wsi Szkotowo	16 500,00
– Sieć wodociągowa we wsi Szkudaj, dł. 306 mb	53 000,00
– Sieć wodociągowa i kanalizacja magistralna Sątóp - Kozłowo	447 998,00
– sieć wodociągowa i kanalizacja sanitarna Cebulki - Sątóp	228 000,00
– Kanalizacja sanitarna we wsi Cebulki	48 000,00
– Kanalizacja sanitarna w Kozłowie do budynków byłego ZMICH i budynków PKP	77 000,00
– Kanalizacja sanitarna w Kozłowie	525 000,00
– Sieć wodociągowa Krokowo - Wola	118 000,00
– Sieć wodociągowa Zaborowo - Zalesie	176 000,00
– Sieć wodociągowa i kanalizacja sanitarna Szkotowo - Kownatki	113 000,00
– Kanalizacja sanitarna Januszkowo - Kownatki	312 000,00
– Kanalizacja sanitarna we wsi Januszkowo	80 000,00

1	2
– Budowa świetlicy w: Gołębiewie, Cebulkach, Niedanowie, Lipowie i Turówku	450 000,00
– Budowa drogi Ważyny - pola	130 000,00
– Budowa zbiorników retencyjnych w Kozłowie	380 000,00
– Budowa dwóch studni głębinowych w Krokowie	108 000,00

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo.

5.1.3. Cele, kierunki działań i zadania w zakresie ochrony środowiska określone w powiatowym programie ochrony środowiska

Realizacja postanowień Powiatowego Programu Ochrony Środowiska przebiega równolegle na poziomie samorządu powiatowego i gminnych. Z tego względu cele i zadania zaproponowane dla gminy Nidzica muszą być spójne z celami i zadaniami wyznaczonymi w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego.

Poniżej zamieszczono cele wynikające z treści Powiatowego Programu Ochrony Środowiska i przewidziane do realizacji w ramach programów gminnych.

Obszar: Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych

Cel 1. „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu, wyznaczono następujące cele strategiczne:

- „Wysokie walory krajobrazowe”
- „Skuteczna ochrona przyrody”
- „Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu”
- „Równowaga gatunkowa”

Cel 2. „Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- „Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska”

Cel 3. „Ochrona gleb”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- „Jakość gleb powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów”

Cel 4. „Kopaliny”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- „Eksploracja kopalin zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju”

Cel 5. „Racjonalizacja zużycia materiałów, wody, energii”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono następujący cel strategiczny:

- „Racjonalne zużycie wody, materiałów i energii”

Cel 6. „Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- „Wzrost udziału energii z odnawialnych zasobów energetycznych”

Obszar: Poprawa jakości środowiska

Cel 1. „Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujące cele strategiczne:

- „Dobry stan wód”
- „Sprawny systemu ochrony przeciwpowodziowej”

Cel 2. „Stan sanitarny powietrza”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- Utrzymanie dobrego stanu powietrza w regionie,

Cel 3. „Hałas”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujące cele strategiczne:

- *Dobry klimat akustyczny*

Cel 4. „Promieniowanie jonizujące i niejonizujące”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujące cele strategiczne:

- *„Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach”*

Cel 5. „Minimalizacja zagrożeń środowiska powodowanych przez odpady”

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały szczegółowo omówione w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Kozłowo, który stanowi integralną część niniejszego Programu Ochrony Środowiska.

Obszar: Edukacja ekologiczna**Cel 1. „Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa”****Cel 2. „Skuteczna edukacja ekologiczna”**

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów ekologicznych, wyznaczono dla powiatu następujące cele strategiczne:

- *Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody;*
- *Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego oraz prowadzenia działalności rolniczej;*
- *Tworzenie i rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.*

5.2. Cele i zadania do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kozłowo

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych na terenie gminy Kozłowo. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska, towarzyszące im zagrożenia. Konsekwencją dokonanej analizy i zidentyfikowanych zagrożeń jest podjęcie działań zmierzających do poprawy niekorzystnego stanu środowiska.

Dla realizacji przyjętego założenia konieczne jest zastosowanie głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Polityka ochrony środowiska gminy Kozłowo będzie realizowana za pośrednictwem celów ekologicznych (strategicznych), kierunków działań i zadań, które są zgodne z polityką ekologiczną kraju i województwa, a wynikają bezpośrednio także z ustaleń Programu Ochrony Środowiska Powiatu Nidzickiego (będącego dla niniejszego opracowania dokumentem nadrzędnym).

- **cele ekologiczne** – cel po osiągnięciu którego, ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska, stanowiący ostateczny efekt realizowanych zadań ekologicznych;
- **kierunki działań** - kierunki służące do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych;
- **zadania** – konkretne przedsięwzięcia prowadzące do realizacji wyznaczonych celów ekologicznych. Zadania te mają charakter inwestycyjny lub pozainwestycyjny i winny być realizowane w przewidzianym okresie realizacyjnym (krótkoterminowym lub długoterminowym), aż do osiągnięcia założonego celu. Realizacja zadań krótkoterminowych przewidziana jest w przeciągu czteroletniego okresu obowiązywania Programu. Zadania z długoterminowym okresem realizacyjnym należą do zadań perspektywicznych (okres realizacji w latach 2009 - 2012). Odrębnej specyfiki realizacji wymagają zadania o charakterze ciągłym, których realizacja powinna być prowadzona przez cały czas obowiązywania Programu.

Poniżej przedstawiono priorytety, cele i zadania dla gminy Kozłowo w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska. Ich realizacja złoży się na wypełnianie zadań określonych w Polityce Ekologicznej Państwa, Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko - Mazurskiego oraz Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nidzickiego.

Przeniesiony z Powiatowego Programu Ochrony Środowiska układ celów, kierunków działań i wybranych zadań został poszerzony o zadania zapisane w Strategii rozwoju gminy Kozłowo oraz o zadania zamieszczone w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo, a także zadania przekazane przez Urząd Gminy Kozłowo.

5.2.1. Obszar strategiczny - Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych

Cel 1. „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu”

ZADANIA:

- Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego;
- Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych;
- Uregulowanie statusu prawnego zabudowy lotniskowej;
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;
- Tworzenie nowych obszarów chronionych zgodnie z koncepcją sieci ekologicznej ECONET;
- Uwzględnienie w zagospodarowaniu przestrzennym zasad ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej;
- Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania;
- Przeciwdziałanie wypalaniu traw;
- Prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki);
- Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania (rolnictwo ekologiczne, agroturystyka);
- Stosowanie czynnych metod ochrony rzadkich gatunków roślin i zwierząt – np. koszenie łąk, stała redukcja nadmiaru drapieżników (lis) w szczególnie cennych ostojach, budowa miejsc lęgowych (orla, bociana białego).

Cel 2. „Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie”

ZADANIA:

- Prowadzenie działań formalno-prawnych na potrzeby zalesień (weryfikacja klasyfikacji gruntów), wyznaczanie granic rolno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego gminy i zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych;
- Szkolenie prywatnych właścicieli lasów na temat prawidłowych zasad gospodarki leśnej;
- Intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania lasów do rozwoju edukacji ekologicznej - rozwój i utrzymanie istniejących ścieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody – utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo – dydaktycznym i turystycznym.

Cel 3. „Ochrona gleb”

ZADANIA:

- Prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (nie wyłączenie gruntów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych z produkcji rolnej i nie przeznaczanie ich na inne cele: nierolnicze, nieleśne);
- Kształtowanie struktury upraw zapobiegającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb;
- Podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu;
- Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej (Kodeks Dobrych Praktyk Rolniczych);
- Rekultywacja terenów zdegradowanych;
- Zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółowych oraz modernizacji istniejących ferm w kierunku bezściółowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermy te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska

naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze.

Cel 4. „Kopaliny”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- „Eksploracja kopalin zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju”

ZADANIA:

- Zapobieganie niekoncesjonowanej eksploatacji surowców naturalnych;
- Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalin;
- Ochrona złóż perspektywicznych poprzez uwzględnianie obszarów ich występowania w studiach uwarunkowań oraz planach zagospodarowania przestrzennego;
- Stosowanie technologii nie powodujących istotnych zmian poziomu wód;
- Preferowanie eksploatacji złóż zlokalizowanych w miejscach, gdzie eksploatacja ich może nie oddziaływać negatywnie na środowisko;
- Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Cel 5. „Racjonalizacja zużycia materiałów, wody, energii”

ZADANIA:

- Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);
- Stosowanie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe);
- Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody na cele przemysłowe i rolnicze w przeliczeniu na jednostkę produkcji;
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej, w systemach przesyłowych, przede wszystkim poprzez uszczelnienie rurociągów oraz ich właściwą eksploatację;
- Poprawa parametrów energetycznych budynków - termorenowacja (dobór drzwi i okien o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja

termiczna ścian - ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą) kierunkową orientacją stron świata);

Cel 6. „Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych”

ZADANIA:

- Stopniowe zwiększanie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;
- Zintegrowanie problematyki energii odnawialnej z planami zagospodarowania przestrzennego;
- Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych;
- Uruchomienie mechanizmu ulg podatkowych (w postaci podatku od gruntów) dla inwestorów zainteresowanych wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;
- Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne.

5.2.2. Obszar strategiczny - Poprawa jakości środowiska

Cel 1. „Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią”

ZADANIA:

- Uwzględnienie w MPZP zwiększenia koncentracji zabudowy na terenach wiejskich w celu obniżenia kosztów infrastruktury komunalnej;
- Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej wokół jeziora Szkotowskie;
- Sukcesywna realizacja nowych oraz wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej i kanalizacyjnej według inwestycji przewidzianych do realizacji w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo;
- Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Szkotowo o $Q=100 \text{ m}^3$ i Kozłowo o $Q=50 \text{ m}^3$;
- Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Bartki o $Q=110 \text{ m}^3$;
- budowa oczyszczalni ścieków dla wsi Zaborowo, Zalesie, Niedanowo, Zakrzewo, Sarnowo, Zakrzewko o $Q=110 \text{ m}^3$;
- Budowa zbiorników retencyjnych „WYDRY” w miejscowości Kozłowo o powierzchni lustra wody 3,25 ha;
- Budowa dwóch studni głębinowych w Krokowie;
- Wdrożenie systemu zarządzania zasobami wodnymi;

- Budowa kanalizacji deszczowej oraz doposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające (tereny zurbanizowane);
- Uporządkowanie linii brzegowej jezior i rygorystyczne egzekwowanie ochrony brzegów zbiorników wodnych (uporządkowanie zabudowy letniskowej wokół jezior);
- Propagowanie oczyszczalni przyzagrodowych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych, bądź bardzo trudna do realizacji ze względów technicznych (ukształtowanie terenu), poprzez stworzenie katalogu ofert dostępnych technologii i udostępnienie go zainteresowanym;
- Prowadzenie ewidencji oczyszczalni przydomowych oraz zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania;
- Stopniowe ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych (pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów) i punktowych (składowiska obornika) pochodzących z działalności rolniczej – budowa stanowisk składowania obornika i zbiorników na gnojówkę do roku 2010;
- Tworzenie wokół jezior i wzdłuż rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych;
- Opracowanie planów ochrony przeciwpowodziowej Regionów Wodnych;
- Inwentaryzacja, odbudowa oraz prawidłowa eksploatacja systemów melioracji.

Cel 2. „Stan sanitarny powietrza”

ZADANIA:

- Eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, na rzecz paliw niskoemisyjnych (gaz, olej opałowy, drewno, zrębki drzewne);
- Nawiązanie współpracy z Zakładem Gazownictwa w celu budowy sieci gazowej na terenie gminy;
- Bieżąca naprawa dróg i ciągów komunikacyjnych zgodnie z PRL-em na lata 2004 – 2006 do 2013;
- Usprawnienie systemu komunikacyjnego (poprawa nawierzchni i warunków bezpieczeństwa ruchu, modernizacja i rozbudowa dróg);
- Zaostrzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych;
- Wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych;

- Wsparcie finansowe dla mieszkańców zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne;
- Prowadzenie systematycznych akcji edukacji ekologicznej na temat oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz stosowania proekologicznych nośników energii, szkodliwości spalania materiałów odpadowych w kotłowniach domowych;

Cel 3. „Hałas”

ZADANIA:

- Modernizacja i rozbudowa lokalnego układu drogowego – modernizacja i remonty dróg gminnych;
- Wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien);
- Integrowanie opracowań planistycznych z problemami zagrożenia hałasem;
- Wzmocnienie działalności kontrolnej organów samorządowych w porozumieniu z WIOŚ w zakresie emisji hałasu przez podmioty korzystające ze środowiska.

Cel 4. „Promieniowanie jonizujące i niejonizujące”

ZADANIA:

- Egzekwowanie przez organy administracji pomiarów pól elektromagnetycznych po uruchomieniu urządzeń, do których inwestorzy zobowiązani są na mocy przepisów Prawa Ochrony Środowiska;
- Przestrzeganie granic stref ochronnych zgodnie z ocenami oddziaływania na środowisko dla urządzeń nadawczych;
- Współpraca z zakładami energetycznymi w dziedzinie ochrony mieszkańców przed oddziaływaniem promieniowania elektromagnetycznego;
- Uwzględnienie w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego zagadnień pola elektromagnetycznego (pozostawienie w sąsiedztwie linii wysokich napięć wolnych przestrzeni).

Cel 5. „Minimalizacja zagrożeń środowiska powodowanych przez odpady”

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały szczegółowo omówione w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Kozłowo, który stanowi integralną część niniejszego Programu Ochrony Środowiska.

5.2.3. Obszar strategiczny - Edukacja ekologiczna**Cel 1. „Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa”****Cel 2. „Skuteczna edukacja ekologiczna”****ZADANIA:**

- regularne aktualizowanie strony www.kozlowo.pl;
- udział Urzędu Gminy w akcji „Sprzątanie świata”;
- utworzenie Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej (GPÉE);
- podnoszenie świadomości ekologicznej pracowników Urzędu Gminy poprzez udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych (zwłaszcza pracowników Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej);
- opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej;
- przeprowadzanie raz do roku konkursu na najbardziej zadbaną zagrodę wiejską;
- organizacja (GPÉE) cyklu spotkań z mieszkańcami gminy na temat:
 - oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz korzyści wynikających z termorenowacji budynków;
 - racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego;
 - nowoczesnych systemów składowania obornika, zbiorników na gnojówkę i gnojownicę;
- wykorzystanie elementów przyrodniczych i kulturowych do kreowania wizerunku gminy (poprzez ujednolicony wzór wizytówek, papieru listowego z herbem gminy oraz inne materiały reklamowe np. długopisy);
- tworzenie nowych ścieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody;

5.3. Strategia realizacji przyjętych celów

Cele, kierunki działań, a w ich ramach zadania, zostały wyznaczone na podstawie analizy stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy, przewidywanych kierunków rozwoju oraz informacji w zakresie planowanych inwestycji (dziedzina ochrony środowiska), które przekazane zostały przez Urząd Gminy Kozłowo oraz instytucje obligatoryjnie zajmujące się ochroną środowiska na obszarze gminy.

Zestawienie zadań ekologicznych przewidzianych dla gminy Kozłowo, z uwzględnieniem aspektów ekonomicznych, zawarto w harmonogramie realizacyjnym (tabela 57).

Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięć koniecznych do osiągnięcia wyznaczonych celów, spośród wszystkich zadań ekologicznych wybrano pewną grupę zadań, którą należy realizować w pierwszej kolejności. Są to zadania przewidziane do realizacji w latach 2005 – 2008 jako tzw. zadania priorytetowe - krótkoterminowe.

W harmonogramie ujęto również zadania przewidziane do realizacji w latach 2009 – 2012, są to zadania długoterminowe (tabela 58).

5.3.1. Przyjęte kryteria wyboru zadań priorytetowych

W celu realizacji Polityki ekologicznej na terenie gminy Kozłowo konieczne było ustalenie harmonogramu prowadzenia zadań ekologicznych z rozbiciem na zadania krótko i długookresowe oraz mechanizmy finansowo - ekonomiczne. Do najważniejszych kryteriów w skali gminy branych pod uwagę podczas sporządzania planu operacyjnego na lata 2005 – 2008 z perspektywą do roku 2012 należy wymienić:

- cele i kierunki wynikające z Polityki Ekologicznej Państwa;
- zadania i kierunki zawarte w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2003 – 2006, z perspektywą na lata 2007 - 2010;
- kryteria przyjęte w Strategii rozwoju Województwa Warmińsko – Mazurskiego;
- cele i zadania wynikające z Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Nidzickiego;
- cele i zadania przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Kozłowo;
- cele i zadania przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Kozłowo;
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym, a aktualnym;
- wymogi wynikające z obowiązujących ustaw;
- okresy przejściowe wynegocjowane przez Polskę dot. ustawodawstwa Unii Europejskiej;
- możliwość uzyskania wsparcia finansowego z różnych źródeł;

- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia;
- obecne zaawansowanie inwestycji;
- potrzeby gminy ważne przy osiągnięciu zrównoważonego rozwoju;
- wielokrotna korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

5.3.2. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

W harmonogramie realizacyjnym (tabela 57 i 58) przygotowanym dla gminy Kozłowo zestawiono cele i zadania w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Wyznaczonym celom, przyporządkowano konkretne zadania z określeniem czasu ich realizacji i instytucji, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań np. edukacja ekologiczna, czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ujęciu krótko jak i długoterminowym.

W ramach wyznaczonego harmonogramu realizacyjnego, zadania podzielono na zadania własne gminy Kozłowo i zadania koordynowane.

Opracowanie pn. „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” wydane przez Ministerstwo Środowiska w 2002 roku, definiuje wyżej wymienione zadania następująco:

- zadania własne gminy – przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy;
- zadania koordynowane - pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym.

Proces zarządzania środowiskiem spoczywa na władzach lokalnych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie środowiskiem gminy Kozłowo przy pomocy Programu Ochrony Środowiska wymagać będzie ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację, struktury organizacji Programu oraz systemu monitoringu.

Władze gminy pełnią w odniesieniu do Programu kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest **funkcja regulacyjna**, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień środowiskowych. Władze pełnią również **funkcje wykonawcze** (zadania wynikające

z ustaw) i kontrolne. Pożądane jest, aby władze gminy pełniły również **funkcje kreujące** działania ukierunkowane na poprawę środowiska.

Do podstawowych instrumentów prawnych odnoszących się do zagadnień ochrony środowiska należą: standardy i normy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność administracyjna, karna i cywilna. Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe. Wśród instrumentów o charakterze społecznym wyróżniamy dostęp do informacji, komunikację społeczną, edukację i promocję ekologiczną.

Zadania ekologiczne ujęte w harmonogramie realizacyjny w przypadku braku możliwości ich wykonania mogą zostać zmienione na etapie co czteroletniej weryfikacji Programu Ochrony Środowiska przewidzianej Prawem Ochrony Środowiska (art. 14 ust. 2). W takim bowiem cyklu założono przyjmowanie kolejnych etapów realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kozłowo.

Harmonogram zadań krótkookresowych dla gminy Kozłowo na lata 2005 – 2008 **Tabela 57**

Cel ekologiczny	Cel strategiczny	Zadania	Realizacja	Jednostka realizująca	Szacunkowe koszty [PL]	Źródła finansowania ¹⁾
1	2	3	4	5	6	7
OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH						
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu	- Wysokie walory krajobrazowe; - Skuteczna ochrona przyrody; - Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu; - Równowaga gatunkowa	ZADANIA WŁASNE	zadanie ciągłe	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		1. Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych i cennych przyrodniczo;				
		2. Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego;	zadanie ciągłe	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Przeciwdziałanie wypalaniu traw – edukacja i nakładanie kar,	zadanie ciągłe	Gmina, Policja	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		4. Przeprowadzenie inwentaryzacji (waloryzacji) przyrodniczej celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania, czy zasiedlania;	2006-2008	Gmina	ok. 15.000,0	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA KOORDYNOWANE				
		1. Uwzględnianie w zagospodarowaniu przestrzennym zasad ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej w tym szaty roślinnej i świata zwierzęcego (parki, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu);	zadanie ciągłe	Wojewoda, Wojewódzki Konserwator Przyrody (WKP); Gminy	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		- Włączenie obszarów chronionych zgodnie z koncepcją sieci ECONET – tych które uzyskują akceptację samorządów lokalnych,	zadanie ciągłe	Ministerstwo Środowiska, Wojewoda	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		2. Uregulowanie statusu prawnego istniejącej nielegalnej zabudowy letniskowej (dostępne środki administracyjne – prawne);	2008	Nadzór Budowlany	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania (rolnictwo ekologiczne, agroturystyka);	zadanie ciągłe	Ośrodek Doradztwa Rolniczego (ODR), właściciele gospodarstw rolnych	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,

1	2	3	4	5	6	7
Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie	Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska	ZADANIA WŁASNE 1. Prowadzenie działań formalno-prawnych na potrzeby zalesień (weryfikacja klasyfikacji gruntów), wyznaczenie granic rolnolęsnych w planach zagospodarowania przestrzennego gminy; ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Zalesianie gruntów marginalnych wyłączonych z użytkowania oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych; 2. Wykorzystanie walorów lasów do rozwoju ekoturystyki przy zachowaniu zasad ich ochrony; 3. Rozwój i utrzymanie szcieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody – utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo – dydaktycznym i turystycznym;	zadanie ciągłe	Gmina	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
Ochrona gleb	Jakość gleb powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów	ZADANIA WŁASNE 1. Zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerwaty, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółowych oraz modernizacji istniejących ferm w kierunku bezściółowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermy te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze; ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości oraz przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb; 2. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej – wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”;	zadanie ciągłe	ODR, Właściciele gruntów	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Budżet Gminy
Kopaliny	Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju;	ZADANIA WŁASNE: 1. Ochrona złóż perspektywicznych poprzez uwzględnienie obszarów ich występowania w studniach uwarunkowań oraz planach zagospodarowania przestrzennego;	zadanie ciągłe	Gmina	koszty administracyjne	Budżet Gminy

1	2	3	4	5	6	7
		ZADANIA KOORDYNOWANE				
		1. Zapobieganie niekoncesjonowanej eksploatacji surowców naturalnych;	zadanie ciągłe	Gmina, Powiat, Eksploatatorzy złóż	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		2. Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych;	zadanie ciągłe	Gmina, Powiat, Eksploatatorzy złóż	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA WŁASNE	2007	Gmina	20 000,0	Budżet Gminy, Środki pozabudżetowe
	• Racjonalne zużycie materiałów, wody, energii	1. Opracowanie przez gminę (zgodnie z Prawem Energetycznym) planów zaopatrzenia w energię. Gminny Plan Energetyczny powinien określać rozwiązania w tym przedmiocie na obszarze gminy z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska;				
		2. Poprawa parametrów energetycznych budynków – termorenowacja (dobór drzwi i okien o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian – ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą) kierunkową orientacją stron świata);	2008	Gmina	zależnie od możliwości budżetowych	Budżet Gminy, Środki pozabudżetowe
		ZADANIA KOORDYNOWANE				
		1. Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);	zadanie ciągłe	Gmina, Właściciele (eksploatatorzy) sieci	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		2. Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej, w systemach przesyłowych oraz prowadzenie odzysku ciepła;	zadanie ciągłe	Zakłady dostarczające ciepło (przedsiębiorstwa energetyczne)	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych;	zadanie ciągłe	Ministerstwo Środowiska	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA WŁASNE	2007	Gmina GPEE	1.500 (na rok)	Środki własne jednostek realizujących,
	• Wzrost udziału energii z odnawialnych zasobów energetycznych;	1. Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z wdrażaniem pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych (np. stworzenie katalogu ofert dostępnych technologii);				
		2. Uruchomienie mechanizmu ulg podatkowych (w postaci podatku od gruntów) dla inwestorów zainteresowanych wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;	2008	Gmina	zależnie od możliwości budżetowych	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Zintegrowanie problematyki energii odnawialnej z planami zagospodarowania przestrzennego;	zadanie ciągłe	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA KOORDYNOWANE				
		1. Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne;	zadanie ciągłe	Inwestorzy	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,

1	2	3	4	5	6	7
POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią i suszą	- Dobry stan wód - Sprawny system ochrony przeciwpowodziowej	ZADANIA WŁASNE	2005 - 2007	Gmina	brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
		1. Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej wokół jeziora Szkotowskiego;	2005	Gmina	108 000,0	Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR
		2. Budowa dwóch kompletów studni głębinowych w m. Krokowo	2005 - 2008	Gmina	3 091 498,0	Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR
		3. Sukcesywna realizacja nowych oraz wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami na terenie gminy:	2005 - 2006	Gmina	138 000,0	= II =
		– budowa magistralnej sieci wodociągowej dla wsi Zakrzewo o dł. 2762 m;	2005 - 2006		134 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej dla wsi Zaborowo o dł. 2448 m;	2005 - 2006		58 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej dla wsi Bartki o dł. 1020 m;	2006 - 2007		87 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej dla wsi Bartki-PGR o dł. 1450 m;	2005		16 500,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej dla wsi Szkotowo od hydroformii po byłym SKR do istniejącego wodociągu o dł. 300 m;	2005 - 2006		53 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej dla wsi Szkudaj o dł. 306 m;	2006 - 2008		118 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej Krokowo - Wola o dł. 1980 m;	2006 - 2008		176 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej Zaborowo-Zalesie o dł. ok. 3000 m;	2005 - 2006		480 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej dla wsi Gołębiewo i Sławka Wielka o łącznej dł. 3770 m;	2006 - 2007		447 998,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej magistralnej Sątóp – Kozłowo o łącznej dł. 2393 m;	2006 - 2007		228 000,0	= II =
		– budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej sanitarnej na odcinku Cebulki - Sątóp o łącznej dł. 2066 m;	2005		113 000,0	= II =
		– budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz wodociągowej na odcinku Szkotowo – Kownatki o dł. 2222 m;	2006 - 2007		48 000,0	= II =
		– budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami dla wsi Cebulki z wykorzystaniem istniejącej kanalizacji lokalnej o dł. 600 m;	2006 - 2007		77 000,0	= II =
		– budowa kanalizacji sanitarnej w Kozłowie wzdłuż drogi gminnej do budynków byłego ZMICH o dł. 971 m;	2005 - 2007		525 000,0	= II =
		– budowa kanalizacji sanitarnej w Kozłowie o dł. 6406 m;	2005		312 000,0	= II =
		– budowa kanalizacji sanitarnej na odcinku Januszkowo - Kownatki o dł. 3303 m;	2005 - 2007		80 000,0	= II =
		– budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsi Januszkowo o dł. 919 m;				
		4. Budowa kanalizacji deszczowej oraz doposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urzędzenia podczyszczające (tereny zurbanizowane);	zadanie ciągłe	Gmina	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących.

1	2	3	4	5	6	7
		5. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania;	2005 (zadanie ciągłe)	Gmina	koszty administracyjne	Budżet Gminy
		6. Propagowanie oczyszczalni przyzgodowych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych, bądź bardzo trudna do realizacji ze wzgl. technicznych (uksztalowanie terenu), poprzez stworzenie katalogu ofert dostępnych technologii i udostępnienie go zainteresowanym;	zadanie ciągłe	Gmina, Mieszkańcy	ok. 5 000 (na oczyszczalnię)	Budżet Gminy, środki poza budżetowe
		7. Budowa zbiorników retencyjnych w Kozłowie „WYDRY” o powierzchni 5,03 ha i pojemności 39 440 m ³ ;	2005 - 2008	Gmina	380 000,0	Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR
		ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Wdrożenie systemu zarządzania zasobami wodnymi: a) Opracowanie wykazów: - wód powierzchniowych i podziemnych, które są lub mogą być w przyszłości wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, - wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli, - wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migrację ryb, - wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których dopływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć; b) Założenie i prowadzenie katastru wodnego dla regionów wodnych; c) Opracowanie: - analizy stanów zasobów wodnych w regionach wodnych; - analizy ekonomicznej gospodarowania wodami w regionie wodnym; d) Opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy;	2005 - 2006	RZGW	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		2. Wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (budowa nowoczesnych składowisk obornika, zbiorników na gnojnicę w gospodarstwach rolnych);	2006	Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (obecnie właściwy Minister)	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Uporządkowanie linii brzegowej jezior i rygnystyczne egzekwowanie ochrony brzegów zbiorników wodnych (uporządkowanie zabudowy letniskowej wokół jezior);	2007	Województwo, ODR, Gmina, Rolnicy	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			2007	Gmina, Urząd Marszałkowski	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,

1	2	3	4	5	6	7
Stan sanitarny powietrza	• Utrzymanie dobrego powietrza w regionie	4. Inwentaryzacja, odbudowa i regulacja oraz prawidłowa eksploatacja urządzeń melioracji wodnych; <u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Współpraca z Zakładem Gazownictwa w celu budowy sieci gazowej na terenie gminy; 2. Bieżąca naprawa dróg i ciągów komunikacyjnych zgodnie z PRL-em na lata 2004 – 2006 do 2013; – budowa drogi gminnej Wąziny – Wola o dł. 380 m; <u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Zaostrezenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych; 2. Eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, na rzecz paliw niskoemisyjnych (gaz, olej opałowy, drewno, zrębki drzewne); 3. Usprawnienie systemu komunikacyjnego (poprawa nawierzchni i warunków bezpieczeństwa ruchu, modernizacja i rozbudowa dróg); <u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Integrowanie opracowań planistycznych z problemami zagrożenia hałasem – przestrzeganie odległości lokalizacji obiektów mieszkaniowych od pasa drogowego; 2. Wzmocnienie działalności kontrolnej organów samorządowych w porozumieniu z WIOŚ w zakresie emisji hałasu przez podmioty korzystające ze środowiska; <u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Prowadzenie monitoringu poziomu hałasu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez gminę; 2. Wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy ekranów akustycznych i tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien) – Gmina - obiekty użyteczności publicznej; <u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Uwzględnienie w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego zagadnień pola elektromagnetycznego (pozostawienie w sąsiedztwie linii wysokich napięć wolnych przestrzeni); <u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Egzekwowanie przez organy administracji pomiarów pól elektromagnetycznych po uruchomieniu urządzeń, do których inwestorzy zobowiązani są na mocy przepisów Prawa Ochrony Środowiska;	zadanie ciągle	RZGW, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Olsztynie	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina	Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
			zadanie ciągle	Gmina	Zależne od możliwości budżetowych	Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR
			2006	Gmina	130 000,0	
			zadanie ciągle	WIOŚ Olsztyn	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina, Właściciele obiektów	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Zarządy Dróg	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina	koszty administracyjne	Budżet Gminy
			zadanie ciągle	Właściciele i zarządcy obiektów, WIOŚ	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina, Właściciele obiektów	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
			zadanie ciągle	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny, Gmina, Powiat	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,

1	2	3	4	5	6	7
EDUKACJA EKOLOGICZNA						
Wysoka świadomość ekologiczna, Skuteczna edukacja ekologiczna	- Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody; - Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego oraz prowadzenia działalności rolniczej; - Tworzenie i rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.	ZADANIA WŁASNE		2005	Gmina	Środki własne jednostek realizujących,
		1. Utworzenie Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej (GPEE);		2006 zadanie ciągłe	Gmina; GPEE	20.000 ²⁾ (na rok)
		2. Opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej;			5.000	
		3. Organizacja imprez i festynów ekologicznych (np. „Sprzątanie świata”, „Dzień Ziemi”);		zadanie ciągłe	20.000,00 (na rok)	6.000 (na rok)
		4. Wspieranie szkolnych kół zainteresowań o tematyce ekologicznej oraz konkursów o tematyce ekologicznej (np. na najbardziej ekologiczną klasę);				Środki własne, sponsoring
		5. Przeprowadzenie konkursu „Wzorowa wieś”		cykliczne raz na rok	20.000,00 (na rok)	Środki własne, sponsoring
		6. Organizacja cyklu spotkań z mieszkańcami gminy na temat		cyklicznie	300 – 500 za spotkanie	Środki własne, sponsoring
		- oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz korzyści wynikających z termorenowacji budynków;				
		- racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego;				
		- nowoczesnych systemów składowania obornika, zbiorników na gnojówkę i gnojowicę;		zadanie ciągłe	Gmina	200 (co kwartał aktualizacja)
7. Regularne aktualizowanie strony www.kozlowo.pl ;		zadanie ciągłe	Gmina	500 (na rok)	Środki własne,	
8. Wykorzystanie elementów przyrodniczych i kulturowych do kreowania wizerunku gminy (poprzez ujednolicony wzór wizytówek, papieru listowego z herbem gminy oraz inne materiały reklamowe np. długopisy);						
ZADANIA KOORDYNOWANE		zadanie ciągłe	Nadleśnictwa, Gminy	2.000 (na ścieżkę)	Środki własne jednostek realizujących,	
1. Tworzenie nowych ścieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody;						

¹⁾ – należy tu także rozumieć środki pomocowe Unii Europejskiej, dotacje oraz kredyty, o które będą występować jednostki realizujące dane zadanie;

²⁾ – w tym wynagrodzenie pracownika zatrudnionego na pół etatu;

ze środków ZPORR – ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Harmonogram zadań długookresowych dla gminy Kozłowo na lata 2009 – 2012 T a b e l a 58

Cel ekologiczny	Cel strategiczny	Zadania	Realizacja	Jednostka realizująca	Szacunkowe koszty [PL]	Źródła finansowania ¹⁾
1	2	3	4	5	6	7
OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH						
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu	- Wysokie walory krajobrazowe; - Skuteczna ochrona przyrody; - Bogatstwo florystyczne i faunistyczne regionu; - Równowaga gatunkowa	ZADANIA WŁASNE 1. Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych (środki administracyjno-prawne);	zadanie ciągłe	Gmina	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Stosowanie czynnych metod ochrony rzadkich gatunków roślin i zwierząt – np. koszenie łąk, stała redukcja nadmiaru drapieżników (lis) w szczególności cennych ostojach, budowa miejsc lęgowych (orla, bociana białego);	zadanie ciągłe	Gmina, Nadleśnictwa, Właściciele gruntów	4 000 (na rok)	Środki własne jednostek realizujących,
Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie	Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska	ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Przebudowa drzewostanów tam, gdzie założono je niezgodnie z wymogami siedliskowymi;	zadanie ciągłe	Gmina, Nadleśnictwa	zależne od możliwości budżetowych	Środki własne jednostek realizujących,
		2. Szkolenie prywatnych właścicieli lasów na temat prawidłowych zasad gospodarki leśnej;	zadanie ciągłe	Nadleśnictwa, Powiat	zależne od możliwości budżetowych	Środki własne jednostek realizujących,
Ochrona gleb	Jakość gleb powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów	ZADANIA WŁASNE 1. Rekultywacja terenów zdegradowanych;	zadanie ciągłe	Gmina, Właściciele gruntów,	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej ujętej w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej; 2. Podnoszenie jakości struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu;	zadanie ciągłe	Województwo, ODR Właściciele gruntów	koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,
Kopaliny	Eksploatacja kopaliny zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju;	ZADANIA WŁASNE 1. Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych;	zadanie ciągłe	Właściciele gruntów, ODR	Brak dodatkowych kosztów	Środki własne jednostek realizujących,
		ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopaliny;	zadanie ciągłe	Gmina, Eksploatatorzy złóż; Wojewoda, Powiat, Województwo, Gmina	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
					koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących,

1	2	3	4	5	6	7
Racjonalizacja zużycia materiałów, wody, energii	Racjonalne zużycie materiałów, wody, energii	ZADANIA WŁASNE 1. Stosowanie bodźców ekonomicznych dla przedsiębiorstw proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwości współfinansowania); 2. Poprawa parametrów energetycznych budynków komunalnych - termorenowacja (dobór otworów drzwiowych i okiennych o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian - ocieplenie budynków) – obiekty użyteczności publicznej;	zadanie ciągłe	Gmina	zależnie od możliwości budżetowych	Środki własne jednostek realizujących,
Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	Wzrost udziału energii z odnawialnych zasobów energetycznych;	ZADANIA KOORDYNOWANE 1. Stopniowe zwiększanie udziału energii uzyskanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;	zadanie ciągłe	Gmina, Przedsiębiorstwa, Mieszkańcy	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących,
POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią	- Dobry stan wód - Sprawny system ochrony przeciwpowodziowej	ZADANIA WŁASNE 1. Rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy Kozłowo: – rozbudowa i budowa sieci wodociągowej w pozostałych miejscowościach gminy o łącznej długości 39 740 m; – rozbudowa i budowa sieci kanalizacyjne w pozostałych miejscowościach gminy o łącznej długości 71 350 m; – budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej Januskowo – Michalki o dł. 2300 m; 2. Budowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków na terenie gminy: – rozbudowa oczyszczalni ścieków w m. Szkotowo o przepustowości 100 m³; – rozbudowa oczyszczalni ścieków w m. Kozłowo o przepustowości 50 m³; – budowa oczyszczalni ścieków w m. Bartki o przepustowości 110 m³; – budowa oczyszczalni ścieków dla wsi Zaborowo, Zalesie, Niedanowo, Zakrzewo, Samowo i Zakrzewko o przepustowości 110 m³; 2. Prowadzenie dalszej ewidencji zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania; 3. Budowa oczyszczalni przyzgodowych na terenach gdzie budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych, bądź bardzo trudna do realizacji ze względów technicznych, wsparcie finansowe dla rolników realizujących oczyszczalnie przydomowe;	2009 - 2013	Gmina	7 123 000,0 2 400 000,0 4 470 000,0 253 000,0 3 500 000,0 1 000 000,0 500 000,0 1 500 000,0 1 500 000,0	Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR Budżet Gminy, dotacje ze ZPORR
			2009 - 2013	Gmina	koszty administracyjne	Budżet Gminy
			zadanie ciągłe	Gmina, Mieszkańcy	ok. 5 000 (na oczyszczalnie)	Środki własne jednostek realizujących,

29

1	2	3	4	5	6	7
EDUKACJA EKOLOGICZNA						
Wysoka świadomość ekologiczna, Skuteczna edukacja ekologiczna	- Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody; - Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego oraz prowadzenia działalności rolniczej; - Tworzenie i rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.	ZADANIA WŁASNE 1. Wspieranie działalności GPEE; 2. Włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych; 3. Promowanie zachowań proekologicznych we wszystkich dziedzinach życia zgodnie z zasadami ochrony przyrody: - zebrania wiejskie, - szkolenia, - akcja ułokowa, - organizacja corocznej akcji sprzątanie świata.	zadanie ciągłe zadanie ciągłe zadanie ciągłe	Gmina GPEE	20.000 (na rok) koszty administracyjne 5.000 (na rok)	Środki własne jednostek realizujących, Środki własne jednostek realizujących,

1) – należy tu także rozumieć środki pomocowe Unii Europejskiej, dotacje oraz kredyty, o które będą występować jednostki realizujące dane zadanie; ze środków ZPORR – ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

VI. ZAŁOŻENIA SYSTEMU EDUKACYJNO-INFORMACYJNEGO

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74) jak i sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody i w ustawie o systemie oświaty.

Artykuł 6.1 ustawy o ochronie przyrody mówi, iż „Popularyzowanie, informowanie i promocja ochrony przyrody są obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu”.

Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych przede wszystkim Agendy 21. Ponadto wartość mają inne międzynarodowe konwencje, których Polska jest sygnatariuszem takie jak: Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej, Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach ochrony środowiska. Umieszczanie zapisów dotyczących edukacji w międzynarodowych konwencjach i zapisach świadczy o dużej roli jaką promocja edukacji ekologicznej powinna pełnić w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Zapisy dotyczące zasady upowszechniania polityki ekologicznej przez stworzenie warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju znalazły się również w II Polityce Ekologicznej Państwa, przyjętej przez Sejm RP w 2001 r.

W wyniku realizacji ustaleń Agendy 21 przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, powstał w 2000 r. dokument pn. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE). Zostały w nim określone cele, z których do podstawowych należą między innymi, upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej.

Cele zawarte w Strategii Edukacji Ekologicznej i przełożone na konkretne zadania, ujęte zostały w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej (2000/2001). Należą do nich:

- rozpowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek; czyli objęcie stałą edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej,
- wdrożenie edukacji ekologicznej jako przedmiotu interdyscyplinarnego na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej,

- tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, uwzględniające propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty ekologiczne dla lokalnej społeczności,
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Na podstawie postanowień tego dokumentu powinna być realizowana edukacja ekologiczna na obszarach jednostek samorządowych.

6.1. Potrzeba edukacji ekologicznej

Edukacja środowiskowa (edukacja ekologiczna) jest koncepcją kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem „**myśleć globalnie, działać lokalnie**”. Ważnym elementem jest łączenie wiedzy przyrodniczej z humanistyczną oraz działaniami praktycznymi.

Obejmuje ona przedstawianie we wszystkich działaniach tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska. Musi docierać do wszystkich grup społecznych i wiekowych. W związku z tym ważne jest znalezienie odpowiednich środków przekazu tak, aby w najprostszy i najskuteczniejszy sposób przekazywać informację ekologiczną.

Uwzględniając konieczne zróżnicowanie form i treści przekazu, można przyjąć podział mieszkańców na cztery główne grupy, do których trafiać będą odpowiednio przygotowane formy edukacyjne:

- pracowników samorządowych gminy (zarząd i pracownicy urzędów);
- nauczyciele;
- dzieci i młodzież;
- dorośli mieszkańcy.

Należy równocześnie wyznaczyć **cele i efekty**, jakie ma przynieść prowadzona akcja edukacyjno-informacyjna. Są nimi przede wszystkim:

1. Ograniczenie zanieczyszczania wód – poprawa jakości wód;
2. Dające się zmierzyć, ograniczenie masy odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe, a tym samym wydłużenie okresu wykorzystania składowiska odpadów;
3. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza;
4. Poprawa stanu zieleni (parki, lasy);
5. Powstanie trwałych grup mieszkańców, współpracujących z samorządem lokalnym, podejmujących nowe wyzwania w zakresie edukacji ekologicznej;

6. Zwiększenie sprzyjającego nastawienia społeczności lokalnej do ochrony środowiska.

6.2. Gminny Punkt Edukacji Ekologicznej (GPEE)

Realizując na terenie gminy edukację ekologiczną, należy pamiętać, że bez aktywnego udziału społeczeństwa i współpracy z władzami lokalnymi nie będzie możliwe rozwiązanie problemów ekologicznych, czyli wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju. Głównym bowiem celem edukacji ekologicznej jest zmiana zachowań na proekologiczne wszystkich grup społecznych.

Dlatego dla prawidłowego funkcjonowania kampanii edukacji społeczeństwa związanej z wdrażaniem zrównoważonego rozwoju na terenie gminy niezbędna jest sprawna koordynacja wszystkich działań edukacyjnych.

Z tego względu należy rozważyć możliwość utworzenia przy siedzibie Urzędu Gminy w Kozłowie Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej (GPEE). Głównym celem działalności punktu byłoby koordynowanie działań edukacyjnych prowadzonych przez gminę z polityką ekologiczną powiatu i województwa. Punkt powinien być także inicjatorem lokalnych czy ponadlokalnych działań edukacyjnych i pełniłoby rolę pomostu informacyjnego pomiędzy władzami gminy a mieszkańcami.

Największe rezultaty przynoszą bowiem niekonwencjonalne, jednocześnie efektywne działania edukacyjno – informacyjne, adresowane do różnych środowisk. Należy również pamiętać, że podstawowe znaczenie dla szerokiego, społecznego udziału w urzeczywistnianiu celów ekologicznych ma nie tylko odpowiednia edukacja ekologiczna ale też zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Z chwilą skoordynowania wszystkich działań oraz opracowania dalszych wspólnych przedsięwzięć może nastąpić konieczność poszerzenia składu osobowego Centrum. Przejęłoby ono równocześnie zadania związane z pozyskiwaniem środków na zaplanowane działania.

Do zadań GPEE mogłoby należeć nawiązanie współpracy z innymi gminami i Nadleśnictwami w celu wymiany doświadczeń w ochronie środowiska i edukacji ekologicznej. Takie współdziałanie byłoby korzystne dla obu stron, mogłoby zaowocować zwiększeniem możliwości operacyjnych GPEE. Ponadto współpraca mogłaby wychodzić poza ramy krajowe, i wejść na poziom współpracy pomiędzy gminami partnerskimi Unii Europejskiej. Taka współpraca otwiera nowe możliwości i perspektywy dla edukacji ekologicznej w gminie np. w zakresie wymiany młodzieży, szkolenia kadr ochrony środowiska, jak również uzyskiwania środków pomocowych.

Działania edukacyjne prowadzone przez Gminny Punkt Edukacji Ekologicznej powinny objąć trzy zasadnicze segmenty:

1. Edukację ekologiczną obejmującą decydentów (pracownicy samorządowi, sołtysi, radni), oraz osoby mające przekazywać informacje pozostałym grupom społecznym (nauczyciele, pracownicy służb komunalnych);
2. Edukację ekologiczną dzieci i młodzieży opartą na ścisłej współpracy z placówkami oświaty;
3. Edukację ekologiczną dorosłych członków społeczności lokalnych, realizowanej między innymi przez politykę medialną oraz prowadzenie okresowych akcji ekologicznych obejmujące wszystkich mieszkańców np. sprzątanie świata, wystawy, konkursy, festyny.

Ponadto co pewien czas GPÉE powinien organizować wystawy, na których prezentowałoby swoje wyniki i osiągnięcia na przestrzeni minionego okresu np. 6 miesięcy. Byłoby to swojego rodzaju podsumowanie wyników GPÉE i okazja do przemyśleń i wyciągnięcia wniosków co do dalszych kierunków działań.

6.2.1. Sposoby prowadzenia akcji edukacyjnej społeczeństwa

Decydenci

Do pierwszej grupy decydentów należy zaliczyć przede wszystkim wójta, radnych oraz sołtysów. Do nich w dużej mierze należy podejmowanie działań z zakresu planowania, programowania i rozwoju. Przekładają się one później na działania inwestycyjne i organizacyjne, związane z ochroną środowiska na obszarze danej jednostki organizacyjnej. W związku z tym umocowaniem organizacyjnym osoby te powinny zostać przeszkolone w pierwszej kolejności.

Właściwy poziom ich świadomości ekologicznej oraz zrozumienie zasad rządzących się zrównoważonym rozwojem, pozwoli na łatwiejsze wprowadzanie niezbędnych działań.

Elementami edukacji ekologicznej wśród tej grupy powinny być organizowane dla nich spotkania ze specjalistami, udział w konferencjach i szkoleniach, konsultacje z praktykami, którzy realizują podobne zadania z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na własnym terenie. Należy podkreślić, że akcja edukacyjna prowadzona wśród decydentów nie może mieć charakteru jednostkowego. Powinna być prowadzona w sposób cykliczny (uwzględniająca pozostałe obowiązki wynikające

z pełnionych przez te osoby funkcji) zapewniająca ciągłe doskonalenie się i doszkaltanie tej grupy osób.

Drugą grupą osób („decydenci pośredni”), które powinny zostać objęte akcją edukacyjną w pierwszej kolejności są osoby, które z racji wykonywanego zawodu mają częsty kontakt z szerszą grupą mieszkańców. Do grupy tych osób należy zaliczyć między innymi urzędników, nauczycieli, księży a także pracowników służb komunalnych. Prowadzenie wśród tej grupy osób edukacji powinno koncentrować się na zorganizowaniu im głównie cyklu spotkań i szkoleń, a także zapewnienia dostępu do jak najszerszych zasobów materiałów literatury fachowej (czasopisma, periodyki, książki, wydawnictwa multimedialne). Uzupełnieniem mogłyby być także wyjazdy terenowe pozwalające przekonać się naocznie o wybranych zagadnieniach z tematyki ochrony środowiska. Bardzo istotne jest aby w zaplanowanym cyklu spotkań znalazło się co najmniej jedno dotyczące form przekazywania informacji. Dotyczy to głównie osób mających bezpośredni kontakt z większą liczbą osób. Nabyta wiedza powinna im ułatwić przekazywanie informacji, prowadzenie spotkań czy wykładów, przekonywanie do własnego stanowiska.

Istotne jest aby osoby szczególnie z tej grupy, jako grupy dużego zaufania społecznego, w sposób rzetelny przedstawiały wszystkie aspekty planowanych do wprowadzenia inwestycji czy zmian w zakresie zagadnień ochrony środowiska. Muszą być przygotowani do spotkania z ludźmi o różnym poziomie świadomości ekologicznej i umieć odpowiednio dostosować formę przekazywanych informacji.

Edukacja dzieci i młodzieży

Edukacja ekologiczna w szkołach jest obowiązkiem ustawowym. Mówi o tym art. 6.2 oraz 6.3 ustawy o ochronie przyrody. Jednakże dotychczas brak spójnego i ogólnie obowiązującego programu edukacji ekologicznej w szkole, obejmującego interdyscyplinarnie większość nauczanych przedmiotów. Dlatego prowadzenie edukacji ekologicznej wśród dzieci i młodzieży to najważniejszy segment działań edukacyjnych. Dzięki wyrobieniu w nich nawyków właściwego postępowania w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska, można się spodziewać, że wprowadzane inwestycje i zmiany, będą znajdowały przychylniejsze przyzwolenie społeczeństwa.

Jak wynika z doświadczeń dzieci i młodzież mogą stać się swoistym przekąznikiem treści ekologicznych w swoich rodzinach. Mogą one „upominać” i nakłaniać rodziców do właściwego postępowania z odpadami powstającymi w gospodarstwie domowym, prowadzenia właściwej gospodarki wodno-ściekowej, itp. W pewnym stopniu poprzez swą świadomość ekologiczną dzieci i młodzież będą kształtować także model

konsumpcyjny w rodzinie. Dzięki temu podczas zakupów będą wybierane np. opakowania wielokrotnego użytku.

Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w dużej mierze powinna opierać się na placówkach oświatowych wszystkich szczebli. Z uwagi na brak odrębnego przedmiotu obejmującego tylko zagadnienia edukacji ekologicznej treści te powinny być włączane w realizowane w ramach programów nauczania dla poszczególnych grup wiekowych.

Wychowanie przedszkolne

Przedszkola jako pierwszy etap edukacji powinien odgrywać zasadniczą rolę w kształtowaniu pozytywnych wzorców ekologicznych.

Celem wychowania przedszkolnego w sferze kształtowania świadomości ekologicznej jest przede wszystkim:

- wyzwalanie chęci oraz kreowanie umiejętności obserwowania środowiska naturalnego,
- kształtowanie wrażliwości zarówno na piękno jak i na szkody w środowisku,
- uczenie szacunku dla innych istot,
- oddziaływanie na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców,
- kształtowanie nawyków i zachowań proekologicznych w życiu codziennym.

Program przedszkolny powinien przekazywać określone treści ekologiczne, jednak nie w postaci męczącej wiedzy encyklopedycznej a zabaw i gier, zgodnie ze sprawdzoną zasadą „bawiąc – uczyć”. Powinno to dotyczyć zarówno wiedzy teoretycznej jak i praktycznej.

Bardzo ważną kwestią jest świadomość samych wychowawców przedszkolnych, którzy powinni wychodzić z własną inicjatywą, wspieraną przez swoją pomysłowość.

Do podstawowych metod edukacji ekologicznej w przedszkolu powinno należeć organizowanie w przedszkolach zajęć kształtujących ciekawość i szacunek do przyrody. Można tu wymienić chociażby wycieczki na łono natury, które są jednym z lepszych sposobów zapoznania dzieci z okoliczną przyrodą i zasadami jej funkcjonowania. Wycieczki te pełnią rolę edukacyjną i poznawczą, są też niejednokrotnie pierwszą szansą na samodzielny, nieskrępowany i pełny kontakt z naturą. Rolę terenów wycieczkowych mogą bardzo dobrze pełnić ścieżki edukacyjne, leśne kompleksy promocyjne czy inne okoliczne ciekawe przyrodniczo tereny. Atrakcyjna forma zajęć powinna być poparta odpowiednią wiedzą nauczycieli, którzy będą tłumaczyć i wyjaśniać a także odpowiadać na pytania swoich wychowanków.

Pożyteczne mogą być również działania mające rozbudzić ciekawość przyrodniczą i chęć poznania przyrody, takie jak: hodowla małych zwierząt domowych, uprawa kwiatów itp. Zasób metod jest praktycznie nieograniczony i zależy tylko od pomysłowości i inwencji samych wychowawców. Należy zaznaczyć, że ćwiczenia praktyczne powinny być oparte na możliwie dużej liczbie pomocy naukowych i zabawek.

Ponadto udział w cyklicznych akcjach regionalnych typu: Sprzątanie świata, Dzień ziemi, Dzień ochrony środowiska przyczyni się do dbałości o czystość swojego miejsca zamieszkania.

Szkoły podstawowe i ponadpodstawowe

Kolejnym etapem w edukacji ekologicznej są szkoły podstawowe i ponadpodstawowe. Ważną kwestią jest zachowanie ciągłości edukacji zapoczątkowanej na etapie przedszkolnym. W związku z dorastaniem młodzieży możliwe jest przekazywanie treści w sposób bardziej wieloaspektowy. Rolę inicjatorów i pomysłodawców akcji proekologicznych powinni pełnić nauczyciele i wychowawcy klas. Dlatego bardzo ważna jest odpowiednia edukacja skierowana do nauczycieli nauczania początkowego dotycząca kursów metodycznych w zakresie edukacji ekologicznej. Zaprocentuje to większą świadomością ekologiczną samych nauczycieli, przyczyni się do podniesienia poziomu lekcji i zajęć i wyjścia poza sztywne ramy obowiązujących programów.

Istotne jest również wprowadzenie treści ekologicznych do wszystkich przedmiotów nauczania np. fizyki, chemii, geografii, matematyki. Pomocą mogą być istniejące materiały np. zbiór zadań dla szkół podstawowych M. Rajkiewicza, H. Sieniewicza pt. "Ekologia w matematyce", „W trosce o Ziemię” itp.

Dobrym pomysłem jest także poświęcenie nieco czasu edukacji ekologicznej w trakcie godzin wychowawczych.

Poza przekazywaniem treści ekologicznych w czasie lekcji konieczne jest właśnie w stosunku do dzieci i młodzieży zastosowanie także innych form przekazu między innymi: organizowanie szkolnych i międzyszkolnych imprez związanych z tematyką ekologiczną np. konkursów wiedzy o ekologii, olimpiad, konkursów fotograficznych. Pełnią one istotną rolę w podnoszeniu świadomości ekologicznej, a także uświadamianie młodzieży ścisłych związków człowieka ze środowiskiem i otoczeniem oraz konieczność bardziej harmonijnego, zrównoważonego i proekologicznego rozwoju kraju.

Istotne są również wycieczki edukacyjne np. na składowisko, czy do Zakładu Odzysku i Unieszkodliwiania Odpadów, oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody, a jednocześnie na miejsca dzikich wysypisk śmieci i wylewisk ścieków.

Aby prowadzone działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży przyniosły oczekiwane efekty niezbędna jest ścisła współpraca z władzami samorządowymi. Przekazywane informacje powinny w dużej mierze odnosić się do najbliższego otoczenia (miejsca zamieszkania) czyli gminy, powiatu. Przykłady właściwe oraz wymagające zmiany powinny pochodzić z „własnego podwórka”.

Dlatego ważnym elementem w edukacji ekologicznej powinno być zapoznanie młodzieży z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym swojej gminy. Powinno to realizować się poprzez częste wycieczki przyrodnicze w rejony najciekawsze pod względem ekologicznym, a także współpracę szkół z nadleśnictwami, administratorami obszarów chronionych w zakresie organizowania ścieżek dydaktycznych, podglądania przyrody, organizowania kursów na młodego strażnika przyrody.

Wymiernym efektem prowadzonej edukacji będzie ostatecznie poprawa stanu środowiska na terenie własnej gminy.

Nie ulega wątpliwości, że nauczyciele i uczniowie, otrzymując wsparcie gminy lub powiatu w tym zakresie, mogą i podejmują w praktyce szereg działań na rzecz środowiska lokalnego, które znacznie przekraczają obowiązki programowe szkoły. Dotyczy to zarówno wsparcia programowego jak i finansowego, przygotowywanych przez poszczególnych nauczycieli czy całe placówki szkolne działań. Komórką, która powinna się zająć koordynacją wszelkich kontaktów i działań pomiędzy samorządami gminnym oraz powiatowym a placówkami oświaty powinny być Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej oraz Gminny Punkty Edukacji Ekologicznej.

Stosunkowo nieskomplikowanymi dla samorządów przykładami wspierania ekologicznych działań szkoły są między innymi współfinansowanie, wspólna organizacja i pomoc merytoryczna w takich przedsięwzięciach jak:

- organizacja Dnia Ziemi czy Światowego Dnia Ochrony Środowiska,
- prowadzenie programów autorskich czy innowacji pedagogicznych w szkołach,
- programy edukacyjne np. związane z gospodarowaniem odpadami w gminie lub innym realizowanym przez gminę przedsięwzięciem na rzecz środowiska,
- konkursy związane z tematyką lokalnej gospodarki odpadowej,
- udział pracowników samorządowych w zajęciach terenowych klas bądź kół przyrodniczych, w charakterze specjalistów, w zakresie określonym tematem zajęć terenowych,

- udostępnianie i popularyzacja informacji, w tym także materiałów drukowanych, na temat zagrożeń i prośrodowiskowych działań powiatu czy gminy, celem wspólnej edukacji mieszkańców tego terenu,
- prenumerata czasopism przyrodniczych i ekologicznych,
- wzbogacanie bibliotek szkolnych w materiały dydaktyczne przydatne w realizacji zagadnień związanych z gospodarką odpadową, ekologią i ochroną środowiska,
- wspieranie programów i ekologicznych przedsięwzięć szkół np. poprzez wyposażenie ich w niezbędne pomoce naukowe wykorzystywane podczas realizacji tych działań,
- organizacja i prowadzenie ścieżek i ogródków dydaktycznych;
- współorganizacja z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym form doskonalenia nauczycieli (np. warsztatowych) w zakresie edukacji ekologicznej.

W działaniach gminy na rzecz edukacji ekologicznej powinno się również zależeć wspieranie rozwoju bazy edukacyjnej dla Zielonych Szkół. Ta forma edukacji powinna być potraktowana priorytetowo ze względu na optymalny sposób przybliżania młodzieży istoty i znaczenia ekologii.

Przy prowadzeniu edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży (i nie tylko) zasadne jest także podjęcie współpracy z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi tzw. NGO (*Non-Governmental Organization*). Współpraca taka przyczyni się do wzbogacenia zakresu merytorycznego prowadzonych działań z drugiej zaś strony pozwoli na obniżenie jej kosztów. Wielokrotnie z racji swych działań statutowych organizacje te świadczą swą pomoc w formie nieodpłatnej. Do największych organizacji ekologicznych działających na terenie całego kraju można zaliczyć między innymi: Ligę Ochrony Przyrody, Polski Klub Ekologiczny, Federacja Zielonych, Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra.

Do ciekawszych form edukacji ekologicznej należy uczestnictwo szkół w międzynarodowych inicjatywach na rzecz ochrony środowiska np. GREEN, GLOBE, Błękitny kciuk. Daje to możliwość szerszej współpracy między młodzieżą i wymiany informacji w kontekście zagrożeń środowiska. Ponadto podobne programy dają często możliwość wymiany młodzieży z różnych krajów w ramach współpracy międzynarodowej.

Edukacja dorosłych

Edukacja osób dorosłych wymaga znalezienia właściwego sposobu kształtowania świadomości ekologicznej. Specjalnie organizowane spotkania, wykłady, czy kluby dyskusyjne nie zawsze przynoszą zamierzone rezultaty. Krąg odbiorców tego typu form edukacyjnych bywa bardzo zawężony (pojawiają się tylko zainteresowani). Z badań

wynika, że na kształtowanie świadomości ekologicznej duży wpływ wywierają media. Przekazują one wiedzę na temat funkcjonowania, znaczenia i zagrożeń przyrody, ale również informują na bieżąco o problemach i działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Edukacja ekologiczna dorosłych powinna być połączona również z rozrywką społeczności lokalnych. W ramach której mogą być propagowane również treści ekologiczne. Imprezy typu festyny, wystawy, konkursy, wycieczki, koncerty itp. zazwyczaj przeznaczone są dla całych rodzin. Tym samym jest sposobność do włączania dzieci w prezentacje ekologiczne i przekazywanie wiedzy rodzicom zaangażowanym w występy dzieci. Taki sposób edukowania dorosłych (rodziców) jest bardzo skuteczną formą przekazywania treści ekologicznych.

Na omawianym terenie proponowane formy przekazu treści ekologicznych mogą mieć charakter cykliczny np. przechodzący z gminy do gminy. Można do ich organizacji wykorzystać Gminny Ośrodek Kultury czy remizy strażackie (wystawy) a także boiska czy sceny widowiskowe (festyny).

Dobrym pomysłem jest także włączenie do współpracy organizacji takich jak Polski Związek Wędkarski, Polski Związek Łowiecki, Liga Obrony Kraju, organizacji kościelnych i związków wyznaniowych – organizacja przez nie akcji informacyjno – edukacyjnych ma wiele zalet, między innymi dotarcie dzięki temu do środowisk dotąd nie objętych akcją edukacyjną. Poza tym w wielu organizacjach edukacja ta przekracza ramy „standardowej” edukacji środowiskowej. Pojawiają się w niej elementy religijne, filozoficzne, etyczne, zdrowotne, społeczne, polityczne, prawne i ekonomiczne.

Odrębnym obszarem edukacji ekologicznej skierowanej do mieszkańców gminy jest edukacja skierowana do organizatorów turystyki i wypoczynku. Turystyka i wypoczynek wpływają na rozwój psychofizyczny człowieka oraz w dużym stopniu decydują o jego stosunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego. Niewłaściwie organizowana masowa turystyka i rekreacja negatywnie oddziałuje na środowisko. Konieczne jest zatem objęcie edukacją ekologiczną zarówno organizatorów turystyki i wypoczynku jak i osób korzystających z tych usług. Organizatorzy turystyki na obszarach chronionych oraz organizacje zajmujących się eko- i agroturystyką stanowią grupę osób bardzo zainteresowanych promocją idei proekologicznych. Edukacja powinna obejmować również ludność zamieszkałą na tych terenach. Szczególny nacisk położony powinien być na promocję agroturystyki oraz zasad funkcjonowania gospodarstw ekologicznych i przestawiania produkcji z tradycyjnej na ekologiczną. Byłaby to również pewna forma aktywizacji zawodowej środowisk rolniczych, skierowująca aktywność mieszkańców ku bardziej perspektywicznym formom działalności zawodowej.

6.2.2. Społeczne kampanie informacyjne

Punkt Edukacji Ekologicznej w swych działaniach powinno położyć duży nacisk na realizację szerokich kampanii edukacyjnych, których celem byłoby propagowanie idei zrównoważonego rozwoju. Do przykładowych kampanii informacyjnych może należeć prowadzenie akcji informującej mieszkańców o szkodliwości środowiskowej niektórych ich działań np. spalanie w domowych piecach materiałów wybitnie szkodzących atmosferze – plastików, odpadków domowych, wywożenie odpadów na nielegalne wysypiska śmieci, niezorganizowane opróżnianie przydomowych szamb.

Realizacja takich zadań prowadzona powinna być z wykorzystaniem wszystkich lokalnie dostępnych form.

6.2.2.1. Media w kampanii informacyjnej

Niezbędnym elementem pomyślnego promowania zagadnień ekologicznych jest wsparcie prowadzonych działań w środkach masowego przekazu. Media poprzez spore możliwości oddziaływania, spełniają ważną rolę w kształtowaniu świadomości proekologicznej. Ważne jest nawiązanie bliskiej współpracy mediów z PCEE i GPÉE.

Prowadzona właściwa polityka medialna ma na celu dotarcie z treściami ekologicznymi głównie do osób dorosłych.

W celu osiągnięcia pożądaných efektów prowadzona polityka medialna powinna być oparta w głównej mierze o media lokalne (prasa, radio) a także z racji znacznego wzrostu jego znaczenia również o internet.

Prasa lokalna

Współpracując z prasą władze samorządowe za pośrednictwem GPÉE dysponują specyficznymi formami edukowania społeczeństwa m. in. poprzez:

- **Ogłoszenie.** Poprzez tę formę w prosty, hasłowy sposób można promować np. o wprowadzanym systemie segregacji odpadów. Ogłoszenie może zawierać informacje edukujące co do sposobów korzystania z pojemników na odpady.
- **Wkładka informacyjna do gazety.** Powinna zostać skonstruowana w formie ulotki/broszury tematycznej np. w zakresie gospodarki odpadami. Wkładka ma za zadanie informować – jak unikać wytwarzania odpadów, jak je segregować, co robić, aby na składowisko trafiało jak najmniej śmieci. Ulotka ta stanowiłaby więc ABC kultury odpadowej, z którą powinni się zapoznać mieszkańcy gmin powiatu.

Pomoże ona również społeczeństwu szerzej spojrzeć na różne aspekty produkcji odpadów i uzmysłwić jak mogą temu przeciwdziałać. Ta sama broszura powinna być również rozdana mieszkańcom gminy tuż przed bezpośrednim rozpoczęciem segregacji odpadów (np. około miesiąca wcześniej).

- **Konkursy prasowe o tematyce ekologicznej.** Powinny być skierowane do szerokiego grona odbiorców, a ich celem popularyzacja wiedzy ekologicznej i rozbudzanie ciekawości przyrodniczej.

Dobrze przeprowadzona edukacja w prasie lokalnej ma na celu ukształtowanie świadomości mieszkańców przejawiającej się w ich konkretnych działaniach związanych z troską o otaczające ich najbliższe środowisko. Ważny jest również wybór odpowiednich treści, położenie szczególnego nacisku na uświadomienie, że pojedyncze zachowania każdego z nas mają wielkie znaczenie w zachowaniu czystości i estetyki całej gminy, miasta czy wioski. Treści te należy przekazywać kilkakrotnie stosując odmienne, interesujące formy przekazu. Edukacja ekologiczna w mediach, przede wszystkim w prasie, jest stosunkowo prosta do przeprowadzenia. Wymaga odpowiedniego przygotowania dziennikarzy.

Wskazane jest także aby na łamach lokalnej prasy (gminnej czy powiatowej) utworzyć rubrykę (stronę) poświęconą szeroko rozumianej ochronie środowiska. Publikowane byłyby tam artykuły poświęcone poszczególnym zagadnieniom ochrony środowiska. Autorami mogą być zaproszeni specjaliści, przedstawiciele pozarządowych organizacji ekologicznych, przedstawiciele władz samorządowych itp. Artykuły mogą swoją treścią nawiązywać do fenologii i zjawisk aktualnie zachodzących w przyrodzie np. problem wypalania traw – okres wiosenny, zaśmiecanie lasów – okres wakacyjny, dokarmianie ptaków – okres zimowy.

Ponadto na łamach lokalnej gazety powinien być zamieszczony adres i kontakt do Powiatowego i Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej jak również odpowiedniego wydziału Urzędu Gminy zajmującego się sprawami ochrony środowiska. Pod podanymi numerami telefonów powinny znajdować się kompetentne osoby zdolne odpowiedzieć na zapytania mieszkańców gminy lub przyjąć informację o zagrożeniu środowiska i przekazać ją dalej do organów kontrolnych np. Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Lokalne rozgłośnie radiowe

Sposobami wykorzystania lokalnej rozgłośni radiowej o zasięgu regionalnym w celu propagowania wybranych zagadnień ochrony środowiska, może być:

- Wyprodukowanie przez agencję reklamową radiowego spotu informacyjnego np. dotyczącego szkodliwości wypalania traw i ściernisk. Ważne by informacja ta była zrozumiała dla słuchaczy w różnym wieku (można emitować kilka różnych informacji (chodzi o stopień ich złożoności) kierowanych do różnych odbiorców, należy jednak pamiętać o rosnących wtedy znacznie kosztach). Informacja ta powinna być emitowana najlepiej w najbardziej atrakcyjnych godzinach i podkreślać hasło kampanii edukacyjnej.
- Zaproponowanie dziennikarzom przeprowadzenia w studio dyskusji z udziałem specjalistów i przedstawicieli władz gminnych i powiatowych. Goście odpowiadają na zadawane przez telefon pytania słuchaczy. Takie dyskusje przyciągają zazwyczaj uwagę społeczności. Dzięki takiemu sposobowi informowania władze poznają stosunek mieszkańców do decyzji samorządowców, którzy z kolei mają możliwość wyjaśnić społeczności wszelkie pojawiające się wątpliwości i niejasności.

Ponadto radio może pełnić bardzo skuteczne medium w zakresie informowania o bieżących i zbliżających się imprezach i konkursach ekologicznych.

Internet

Ważną inicjatywą służącą komunikacji społecznej i informowaniu mieszkańców o podejmowanych przez władze samorządowe działaniach jest wykorzystanie możliwości jakie daje Internet.

Aktualizowanie strony internetowej Urzędu Gminy www.kozlowo.pl (przy udziale GPEE), na której znajdowałyby się wszystkie bieżące informacje dotyczące zakresu ochrony środowiska. Rola internetu nie powinna być bagatelizowana, gdyż globalna sieć www staje się coraz bardziej znaczącym medium i stanowi jedną z lepszych metod dotarcia do młodych ludzi.

Treści edukacyjne umieszczane na stronach gminy powinny zawierać informacje o przyjętych kierunkach działania gminy w zakresie ochrony środowiska, a także zestawienie działań już podjętych i przedstawienie wyników. Ponadto należy wyraźnie podkreślić znaczenie jakie ma dla gminy ochrona środowiska. Na stronie powinny znajdować się podstawowe wiadomości o gminie, ze szczególnym uwzględnieniem walorów przyrodniczo – krajobrazowych regionu. Promowanie swojej gminy jako regionu czystego przyrodniczo, przywiązującego wagę do działań w zakresie ekologii powinno być priorytetem w zakresie aktywnego poszukiwania inwestorów i rozwoju turystyki.

Ponadto na stronie internetowej powinny znaleźć się informacje przydatne dla mieszkańców gminy; między innymi w obszarze pomocy w zakresie uzyskiwania wsparcia ze środków unijnych np. funduszy strukturalnych, unijnych dopłat do gospodarstw rolniczych. Należałoby w tym celu zamieścić odpowiednie „linki” do stron tematycznych informujących w sposób bardziej szczegółowo w/w kwestii oraz adresy instytucji zajmujących się daną problematyką.

Oprócz tego osobną część strony powinny stanowić porady i wskazówki jak sferą działalności bytowej i gospodarczej najmniej oddziaływać na środowisko. Do przykładowych obszarów edukacji mogą należeć: dzikie wysypiska śmieci, niezorganizowane opróżnianie szamb przydomowych, dzikie wylewiska ścieków.

Na stronie internetowej można również zamieszczać w porozumieniu z lokalnymi gazetami artykuły dotyczące np. gospodarki wodno - ściekowej, wcześniej publikowane na ich łamach (w tradycyjnej, papierowej wersji).

Ważną funkcją strony internetowej może być również opcja „newsletter” polegająca na regularnym informowaniu zainteresowanych mieszkańców gminy o konkretnych działaniach, projektach czy inwestycjach w obszarze ochrony środowiska za pomocą poczty e-mail. Dodatkowo poczta elektroniczna daje możliwość zgłaszania zapytań, postulatów związanych z ochroną środowiska np. do Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej. Odpowiedzi powinny być zamieszczane na bieżąco stronie lub przypadku bardziej złożonych pytań po konsultacji z kompetentnym organem przesyłane na skrzynkę pocztową adresata zapytania.

Współpraca z mediami ma na celu uzyskanie aktywnego poparcia mieszkańców dla realizowanych przez samorząd działań. Chodzi o taką profesjonalną działalność z zakresu public relations, której celem jest nie tylko przeforsowanie trudnych decyzji lecz przede wszystkim promowanie postaw prospołecznych. Promocja za pośrednictwem mediów zachowań proekologicznych oraz ogólnie ochrony środowiska, odgrywa bardzo ważną rolę i jest jednym z podstawowych źródeł informacji. Dzięki pomocy mediów w trakcie realizacji programu możliwe będzie również przeprowadzenie rozmaitych akcji i kampanii edukacyjnych.

Rozbudzenie tożsamości kulturowej społeczności lokalnej jest bardzo ważnym, choć często niedocenianym elementem edukacji ekologicznej. Zapoczątkowanie myślenia i działania w kategoriach obywatelskich spowoduje, że mieszkańcy zaczną brać na siebie odpowiedzialność za stan środowiska w gminie. Wykształcenie więzi z zamieszkiwanym terenem, zakorzenienie się ludzi w miejscowej tradycji i historii spowoduje postrzeganie gminy przez jej mieszkańców jako swojej „małej ojczyzny”. Jednym ze sposobów wspierania lokalnego patriotyzmu i postaw obywatelskich jest powołanie, lub wspieranie istniejącego lokalnego towarzystwa miłośników ziemi, a także organizowanie koncertów, festynów i innych imprez promujących lokalną tradycję i kulturę.

6.2.2.2. Okresowe kampanie informacyjne

Do najpopularniejszych i stosunkowo łatwych do przeprowadzenia (współorganizacji) działań z zakresu kampanii informacyjnych przez GPKE należy zaliczyć akcję ulotkową, festyny.

Akcja ulotkowa

Akcja ulotkowa to najpopularniejsza forma przekazu treści ekologicznych. Jest ona zawsze wsparciem przy wprowadzaniu konkretnych działań związanych z ochroną środowiska. Z założenia ulotki (broszury informacyjne) trafiają bezpośrednio do adresatów czyli mieszkańców. Bezpośrednie dostarczanie wybranej grupie daje większą gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu.

Istotną sprawą jest aby kolportaż ulotek był przeprowadzony przed podjęciem konkretnych działań „technicznych”. Mieszkańcy będą mieli właściwe przygotowanie merytoryczne w chwili wprowadzanych zmian.

Kolportowane ulotki powinny zawierać tylko najważniejsze elementy wprowadzanych działań – pełen zakres informacji powinien być przekazany za pośrednictwem innych form przekazu. Ulotki winny wyjaśniać i uzasadniać wprowadzane przedsięwzięcia a także przedstawiać korzyści z nich płynące

Przekazywane treści powinny być zredagowane w sposób jasny i skrótowy (najlepiej hasłowo) a forma ulotki powinna być przejrzysta i czytelna.

Festyny

Festyn ma być w założeniu imprezą rodzinną, na której spotykają się wszyscy mieszkańcy danej miejscowości. Oprócz typowej rozrywki w czasie trwania festynu mogą być przekazywane mieszkańcom także informacje ekologiczne. Mogą to być różnego rodzaju konkursy: sprawnościowe, wiedzy z danej dziedziny itp. Wskazane aby proponowane formy edukacji poprzez zabawę angażowały w nią dzieci i rodziców.

W trakcie trwania festynu można propagować treści z szeroko rozumianej ochrony środowiska:

- prezentacja gospodarstw agroturystycznych z terenu gmin powiatu,
- warsztat ceramiki,
- wystawa zdrowej żywności połączona z degustacją,
- prezentacja miejscowego nadleśnictwa,
- wystawa sadzonek drzew, krzewów, kwiatów,

- prezentacja literatury ekologicznej i prac plastycznych związanych z ekologią, wykonanych przez młodzież
- wystawa fotograficzna prezentująca walory krajobrazowo - przyrodnicze gminy, mająca na celu pokazanie mieszkańcom ich okolicy jako terenu wartego ochrony i poznania.

Zagadnieniem, które powinno również znaleźć się w kręgu zainteresowań tematycznych kampanii edukacyjnej prowadzonej przez GPEE, jest promowanie odmiennych od samochodu źródeł transportu np. roweru.

Istotne jest również włącznie władz gminy w promocję roweru jako ekologicznego środka transportu. Rower jako środek transportu powinien być promowany poprzez dwie funkcje, które spełnia mianowicie: środka transportu i rekreacyjno-turystyczną. Powinno się to realizować poprzez wyznaczenie ścieżek rowerowych i szlaków rowerowych powiązanych z istniejącymi szlakami turystycznymi, co służyłoby nie tylko zwiększeniu wrażliwości na przyrodę jak również promocję walorów turystycznych gminy. Na promocję roweru jako środka transportu może składać się organizacja letnich festynów (np. zlot właścicieli starych rowerów) i rajdów rowerowych, połączonych z promocją agroturystyki. Wskazany jest udział rowerzystów w obchodach Dnia Ziemi i Dnia Bez Samochodu.

Wskazane jest aby w rajdach i wycieczkach (przynajmniej w większych imprezach - o charakterze festynów), ze względów promocyjnych udział brali także przedstawiciele władz samorządowych.

6.2.2.3. *Włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne na poziomie gminy*

Podstawowym celem władz gminy powinno być zapewnienie dostępu do informacji o środowisku: jego aktualnym stanie, ocen oddziaływania wybranych inwestycji na środowisko, gminnych planów ochrony środowiska itp. Wskazane byłoby ustanowienie i wdrożenie w urzędzie gmin procedur uzyskiwania przez obywateli informacji o stanie środowiska i działalności wydziałów zajmujących się kształtowaniem środowiska.

Ponadto informowanie mieszkańców gminy z wyprzedzeniem o planowanych inwestycjach na terenie gminy oraz o jego wpływie na stan środowiska naturalnego, pomoże w stworzenia pozytywnego klimatu współpracy pomiędzy mieszkańcami a władzami gminy. Dodatkowo należałoby ustanowić prowadzenie aktywnych konsultacji społecznych w procesie podejmowania decyzji. Społeczność lokalna powinna mieć nie tylko okazję wypowiedzenia się w danej kwestii ale również możliwość aktywnego uczestnictwa w toku postępowania administracyjnego. W tym celu należy propagować wiedzę na temat możliwości udziału obywateli w procesach decyzyjnych.

VII. REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

7.1. Założenia systemu finansowania inwestycji

Realizacja zadań wytyczonych w Programie Ochrony Środowiska wiąże się z wysokimi nakładami inwestycyjnymi. Większość instytucji, które udzielają dotacji lub korzystnie oprocentowanych kredytów na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska wymaga, żeby inwestycja osiągnęła odpowiednio duży efekt ekologiczny i objęła swym zasięgiem możliwie największą liczbę mieszkańców aglomeracji, gminy lub związku komunalnego. Dlatego w przypadku gminy Kozłowo należy dążyć aby podejmowane działania miały charakter gminny lub w niektórych przypadkach obejmowały swym zasięgiem kilka gmin (np. międzygminne - związkowe działania na rzecz ochrony środowiska).

Wspólne działanie kilku gmin nie tylko ma wpływ na finansowanie inwestycji (obniży koszty, które będzie musiała ponieść pojedyncza gmina), ale również obniży koszty eksploatacyjne. Oznacza to, że przedsięwzięcie winno być realizowane wspólnie.

W zależności od przyjętego w danym przypadku rozwiązania wariantu organizacyjnego poszczególne miasta i gminy samodzielnie lub wspólnie finansować będą realizację konkretnych zadań.

Dostępne na rynku formy finansowania inwestycji ekologicznych dzieli się na:

- kredyty, pożyczki, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

Środki na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska pochodzić mogą z następujących źródeł:

- własne środki gminy,
- dofinansowanie z gminnego, powiatowego, wojewódzkiego i narodowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- emisja obligacji komunalnych,
- fundusze pomocowe i związane z eko-konwersją (Ekofundusz),
- kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach (np. Bank Ochrony Środowiska),
- pozyskanie inwestora strategicznego, może nim być także inwestor zagraniczny.

W zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju wsi funkcjonują m.in.: takie organizacje i fundusze jak:

- NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – największa instytucja finansująca przedsięwzięcia ochrony środowiska o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym w Polsce,
- WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem celów określonych w ustawie z dnia 27.04.2001 roku. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627 z 2001r.), Polityce Ekologicznej Państwa,
- EKOFUNDUSZ - jego zadaniem jest dofinansowywanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają przynieść efekt w skali nie tylko regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe w skali europejskiej a nawet światowej;
- FUNDUSZ SPÓJNOŚCI - inaczej nazywany Funduszem Kohezji lub Europejskim Funduszem Kohezji, funkcjonuje jako czasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto nie przekracza 90% średniej dla wszystkich krajów członkowskich. Powołany został Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1164/1991 z 16 maja 1994 roku. Fundusz ten nie należy do grupy funduszy strukturalnych ze względu na określony czas, w którym działa. Ze względu na charakter i cel, Fundusz Spójności jest instrumentem polityki strukturalnej. W ramach Funduszu Spójności w sektorze ochrony środowiska pomoc jest kierowana na dofinansowanie największych inwestycji o wartości powyżej 10 mln euro. Wysokość uzyskanego wsparcia może sięgać 80 % kosztów kwalifikowanych. Odbiorcami pomocy są jednostki samorządu terytorialnego, związki gmin lub inne podmioty publiczne, w tym przedsiębiorstwa komunalne. Przedsiębiorstwa prywatne mogą być jedynie wykonawcami kontraktów dla projektów, które otrzymały dofinansowanie. Fundusz Kohezji (Spójności) redystrybuowany jest przez Komisję Europejską na podstawie składanych wniosków w odpowiednich terminach. Tak więc to nie instytucje krajowe, ale stosowne organy Unii Europejskiej rozpatrują konkretne projekty, akceptując je, a następnie finansując. Pomoc, którą te kraje otrzymują w ramach Funduszu obejmuje finansowanie projektów dotyczących inwestycji w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej (w tym wspieranie rozwoju sieci korytarzy transeuropejskich). Fundusz może przyczyniać się do finansowania: projektów; etapów projektu, które są technicznie lub finansowo niezależne; grupy projektów powiązanych ze sobą widoczną strategią tworzącą spójną całość.

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) - pomoc jest skierowana głównie do samorządów województw, powiatów i gmin, stowarzyszeń oraz związków gmin i powiatów, instytucji naukowych, instytucji rynku pracy, agencji rozwoju regionalnego i instytucji wspierania przedsiębiorczości. Ogółem na ZPORR w latach 2004 – 2006 przeznaczone będzie ponad 4 miliardy euro. W ramach ZPORR mogą być realizowane inwestycje infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska oraz inwestycje związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych;
- GLOBAL ENVIRONMENTAL FACILITY – światowa organizacja o charakterze kapitałowego funduszu celowego na rzecz ochrony środowiska,
- PROGRAM WWF DLA POLSKI – krajowe przedstawicielstwo międzynarodowej organizacji World Wild Fund,
- NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA - fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną,
- FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA – Fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju,
- REGIONALNE CENTRUM EKOLOGICZNE NA EUROPE ŚRODKOWO-WSCHODNIĄ – wspomaga swobodną wymianę informacji oraz udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony środowiska.

Część programów pomocowych w UE została zabudżetowana na lata 2003 – 2006, jednak w związku z przystąpieniem Polski w maju 2004 roku nie została w nich uwzględniona. Polska będąc członkiem Wspólnoty Europejskiej będzie mogła ubiegać się o środki pomocowe w ramach takich programów w latach późniejszych. Do programów unijnych uruchomionych dla naszego kraju w latach 2007 – 2013 należą między innymi LEADER i URBAN, które będą kontynuowane w następnych latach budżetowych Unii Europejskiej tj. 2007-2013.

Należy zaznaczyć, że wszystkie instytucje udzielające pomocy finansowej w dziedzinie ochrony środowiska wymagają od inwestora nie tylko wypełnienia odpowiedniego formularza, ale również przedstawienia szeregu opracowań i dokumentacji planujące czy opisujące dane przedsięwzięcie. Są to między innymi:

- plan zagospodarowania przestrzennego i strategię rozwoju gminy,
- program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami, koncepcje gospodarki wodno-ściekowej, plan zalesiania itp.

- studium wykonalności (lub biznes plan w przypadku przedsięwzięć komercyjnych),
- wymagane przez prawo zezwolenia na realizację projektu.

7.2. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Warunkiem realizacji Programu Ochrony Środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym programem. Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do gminnego Programu Ochrony Środowiska jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania tym programem będzie Urząd Gminy w Kozłowie, jednak całościowe zarządzanie środowiskiem w gminie będzie odbywać się na kilku szczeblach. Oprócz szczebla gminnego są jeszcze szczeble powiatowy i wojewódzki obejmujące działania podejmowane w skali województwa i powiatu, a także szczeble jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Na każdą z tych jednostek nałożone są różne (czasami zbieżne) obowiązki.

Na trochę innych zasadach odbywa się zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Kierują się one głównie rachunkiem (efektami) ekonomicznym i zasadami konkurencji rynkowej choć od jakiegoś czasu uwzględniają one także głos opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzane środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację stosowanych technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji a odpowiedzialne za wykonanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniom poprzez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska.